

Muzyka życzliwości, skromności i prostoty

1 marca minęła 5 rocznica śmierci Janiny Garści – kompozytorki, która całą swoją twórczość poświęciła dzieciom. Pisała głównie na fortepian, trochę na wiolonczelę, jej ulubiony instrument. Tworzyła też dla dzieci piosenki, wykorzystując je w działalności pedagogicznej.

„Dążeniem naszym – pedagogów - jest uszlachetnienie duszy dziecka od najmłodszych jego lat. Jednym z piękniejszych środków służących temu celowi jest muzyka. Dlatego powinniśmy pamiętać, że ucząc dzieci gry na instrumentach, uczymy przede wszystkim muzyki. Obowiązkiem więc naszym jest nauczyć tę muzykę kochać, a kochać to równocześnie mieć dla niej to wielkie zainteresowanie”- tak Janina Garścia widziała cel swojej działalności pedagogicznej. Chciała rozwijać dziecięcą wrażliwość, wyobraźnię i muzykalność.

Wybitny talent muzyczny

Urodziła się 12 marca 1920 roku, zmarła 1 marca 2004 roku. Całe życie spędziła w Krakowie. Określana przez nauczycieli gimnazjum jako wybitny talent muzyczny o oryginalnych zdolnościach improwizacyjnych, została przyjęta do klasy fortepianu Olgi Stolfowej w Szkole Muzycznej im. W. Żeleńskiego w 1937 roku. Współpraca nauczycielki z uczennicą zaowocowała wkrótce pierwszymi zanotowanymi „klejnocikami” na fortepian dla dzieci.

Kończąc Szkołę Muzyczną w 1945 r. miała już w swoim dorobku kompozytorskim szereg utworów, grywanych przez uczniów w okresie okupacji. Edukację muzyczną kontynuowała w Państwowej Wyższej Szkole Muzycznej w Krakowie, w klasie kompozycji prof. Stanisława Wiechowicza i dyrygentury prof. Artura Malawskiego. Jednocześnie rozpoczęła pracę pedagogiczną, najpierw w Szkole Muzycznej im. W. Żeleńskiego, a od 1951r. w Państwowej Szkole Muzycznej I st. im. S. Wiechowicza.

Zaangażowanie w działalność pedagogiczną zaowocowało współpracą z Centralnym Ośrodkiem Pedagogicznym Szkolnictwa Artystycznego w Warszawie oraz z Międzynarodowym Stowarzyszeniem Wychowania Muzycznego ISME w Warszawie. Od początku lat 50 rozpoczęła się też jej stała współpraca z Polskim Wydawnictwem Muzycznym.

Działalność twórcza Janiny Garści to ponad 800 kompozycji, ujętych w 85 opusów. Obok najliczniejszej grupy utworów na fortepian (solo, na cztery ręce, na dwa fortepiany, na fortepian w połączeniu z innymi instrumentami – perkusją, skrzypcami, wiolonczelą), są także utwory kameralne: na różne zestawy instrumentów i wokalnie – instrumentalne, kształtujące w dzieciach i młodzieży umiejętność wspólnego muzykowania.

Klejnociki Garści

Obcowanie z dziećmi i młodzieżą inspirowało kompozycje Janiny Garści i ukazywało problemy pedagogiczne, które poprzez swoją twórczość starała się rozwiązywać. Problemy te, obecne w każdym utworze, schowane były wśród palety barw i pokonywane przez dzieci nieświadomie. Wszystkie jej utwory budziły powszechny zachwyt, a współcześni pedagodzy popularnie określają je jako „klejnociki Garści”.

Stosowała różne formy muzyczne i zestawienia instrumentów. Sięgała po ciekawe środki wyrazowe, pozwalające zrozumieć i pokochać muzykę i się nią bawić. Nadawała utworom taki kształt muzyczny, by przybliżyć dziecku urok samej muzyki, zachęcić je do muzykowania i pobudzić wyobraźnię odtwórczą. Szczególną wagę przywiązywała do kolorystyki brzmienia, którą posługiwała się zarówno w celach ilustracyjnych, jak też tworząc specyficzny klimat, związany z tytułem programowym danego utworu. Dzięki doskonałemu dostosowaniu do potrzeb szkolnych, liczne kompozycje Janiny Garści wzbogaciły szkolną literaturę i zdobyły trwałą wartość repertuarową w Polsce jak i na świecie (m.in. w Kanadzie, Japonii, USA, Wielkiej Brytanii, Niemczech). Niemal wszystkie jej utwory zostały opublikowane (nie tylko w polskiej wersji językowej ale też po angielsku, niemiecku, francusku, włosku i hiszpańsku), a wiele z nich doczekało się wielokrotnych wydań. Janina Garścia była często zapraszana do uczestnictwa w pracach jury konkursów i festiwalu twórczości muzycznej dla dzieci i młodzieży. Znajdowała również czas na spotkania z młodzieżą. Została honorowym patronem Ogólnopolskiego Konkursu im. Janiny Garści w Stalowej Woli (od roku 2003 o randze międzynarodowej), Festiwalu Muzycznego Utworów Dziecięcych i Młodzieżowych im. Janiny Garści w Krakowie oraz Konkursu im. Janiny Garści w Lublińcu. Została też patronem w Szkół Muzycznych: w Tczewie (1997), Lublińcu (2001), Jeleniej Górze (2003), Chrzanowie (2003).

Muzyka skromna jak kompozytorka

Siła kompozytorki tkwiła w jej niezwyklej osobowości. Sama wielokrotnie podkreślała: *„Jestem bardzo skromnym człowiekiem i nie lubię mówić dużo o sobie. Kocham mój zawód, kocham dzieci, wiele pracuję w cichości mojego domu. Być może moja psychika jest tak skonstruowana, że bardzo łatwo nawiązuję kontakt z najmłodszymi. Często przychodzą do mnie, gramy razem i wówczas mogę od razu ocenić mojego ucznia. Od młodości grałam z wielką łatwością, co było tradycją rodzinną. Miałam wrodzone to, do czego inni dochodzą latami”*

Uczniowie Janiny Garści wspominają, iż należała do ludzi, którzy emanują życzliwością i pozytywnie oddziałują na innych. Jej osobowość odbija się w jej muzyce, prostej i równie skromnej jak ona sama, pozbawionej cienia pozy, ale dobrej, przekonującej muzycznie i przemawiającej do wyobraźni.

Dobra, ładna, urocza

Pisała muzykę przede wszystkim dla dzieci, bo taka była potrzeba chwili. Zaczęła uczyć gry na fortepianie tuż po II wojnie światowej, kiedy trudno było o materiały nutowe, szczególnie o utwory dla dzieci, i dlatego sama zaczęła je pisać, początkowo na swój pedagogiczny użytek, potem także na użytek ogólny. Drukowała swoje miniaturki muzyczne początkowo w wydawnictwie „Czytelnik”, a następnie w PWM.

Okazało się, że ma ten rodzaj talentu, który ją predestynuje do twórczości na rzecz dzieci, łączący znakomite rzemiosło kompozytorskie ze znajomością dziecięcej psychiki i dziecięcych potrzeb estetycznych. Pozostała więc przy tej specjalności, gdy inni kompozytorzy nie zdradzali większego nią zainteresowania albo szybko z niej rezygnowali. Była niezastąpiona. Pierwszy kontakt dziecka z literaturą formuje wyobraźnię, kształtuje gust, wyznacza standardy oczekiwań. Tak samo ważny jest pierwszy kontakt dziecka z literaturą muzyczną: powinna to być muzyka prosta i łatwo wpadająca w ucho, ale dobra, nie tandetna i nie banalna. I taka jest twórczość Janiny Garści dla dzieci: - dobra, wartościowa, ładna, niekiedy urocza, wyrastająca z ugruntowanego kompozytorskiego rzemiosła, a dzięki talentowi sprowadzona – nie bez trudu – do prostoty.

Order Uśmiechu

Chociaż za pracę pedagogiczną i twórczość kompozytorską otrzymała szereg nagród, odznaczeń i wyróżnień, twierdziła: „*Największą zapłatą dla mnie było widzieć te buzie uśmiechnięte, błyszczące oczy dzieci, to jest coś cudownego! Dzieci i przyroda dają mi radość.*”

Dzieci uhonorowały kompozytorkę „Orderem Uśmiechu”, wręczonym w 2002 roku na II Festiwalu Muzyki im. Janiny Garści w Krakowie w podziękowaniu za wspaniałą muzykę, za pomocą której mogą wyrazić swoje uczucia, opowiedzieć piękną bajkę, próbując zagrać ją dźwiękami.

Opracowała mgr Ilona Trzęsimiech

Artykuł ukazał się w dwumiesięczniku **twoja muza** nr 5 (36)
PAŹDZIERNIK - LISTOPAD 2009